

© Den Engelska Trädgården på Scabesholm

Möda och förnöjelse

- och mycket kärlek

Många trädgårdsmänniskor när en dröm om en äkta engelsk trädgård. Och här på Österlen finns numera en som kan fungera som inspiration. Men vad är en engelsk trädgård – egentligen? Agneta Ullenius reder ut begreppet.

Trädgård

med Agneta Ullenius

Agneta Ullenius skriver om trädgård i Svenska Dagbladet och leder varje år en läsaresa till utvalda engelska trädgårdar.

© Den Engelska Trädgården på Svabesholm

I

en engelsk trädgård ska det inte vara alltför perfekt utan gärna lite nött och slitet – på rätt sätt förstås, tycker Anette Cato som tillsammans med kompanjonen Maria Nilsson har byggt upp *Den engelska trädgården* vid Svabesholm utanför Kivik. Den charmiga trädgården är nu inne på sitt andra år och både rosor och perenner har vuxit till sig ordentligt.

- Helst borde den ju inramas av 400-åriga tegelmurar, men en 20-årig bokhäck duger också bra, säger Anette som själv har bort många år i Storbritannien och är sambo med en engelsman som skapat flera konstnärliga installationer på Chelsea Flower Show.

Att brittena har ett speciellt kärleksförhållande till trädgården står utom allt tvivel. Där är var och varannan människa utrustad med kratta och spade. Det ligger i generna, det sitter i blodet och i varenda muskel och i trötta leder – deras kärlek till trädgården eller rättare sagt till gardening, detta oefterhärmliga ord som inte går att översätta. Trädgårdsarbete säger bara en del av vad det handlar om. Lika mycket, om inte mer, rör det sig ju om livsnjutning.

Typiskt för oss pliktrogna lutheraner att inte hitta ett bättre ord för denna företeelse än ett som involverar slit och släp. Några har försökt få gehör för verbet trädgårdar, men det har ännu inte slagit igenom.

För att verkligen förstå begreppet engelsk trädgård krävs en liten tillbakablick i historien. På 1500-talet, under Henrik VIII:s regeringstid, uppfördes ståtliga parker kring aristokratin

slott och herresäten. Fransk och holländsk trädgårdsarkitektur dominerade länge; en formell stil med små hårt tuktade trädgårdsrum inramade av klippta buxbomshäckar.

Först med 1700-talets stora landskapsparker kan man börja tala om en engelsk trädgårdsstil. Då omvandlades stora sjök landsbygd till pastorala idyller med svepande gräsytor, spridda trädgångar och magnifika konstgjorda sjöar med vattenfall och fontäner. Mest känd av den tidens engelska landskapsarkitekter, om man nu kan kalla dem det, var Lancelot "Capability" Brown, vars 400-årsjubileum firas i år. Den engelska landskapsparken blev snabbt kopierad i andra länder, även här i Sverige, där

”

Trädgårdsarbete säger bara en del av vad det handlar om. Lika mycket, om inte mer, rör det sig ju om livsnjutning.”

Hagaparken är det bästa exemplet.

Under 1800-talets första hälft började högreståndsträdgårdarna fyllas av blomprakt när plantsamlare förde hem mängder av exotiska växter från hela världen. Förmögna godsägare försökte också överglänsa varandra med tiotusentals färggranna sommarblommor som planterades ut på våren i stora platta rabatter.

Självklart kom snart en motrörelse som förespråkade mer finstämda blomkompositioner. Föregångare var irländaren William Robinson, som revolterade mot den viktorianska erans överdekorerade rabattplanteringar. Även i de sagolika trädgårdarnas England är hans trädgård vid Gravetye Manor unik. Det är inte den vackraste trädgården, och inte heller den mest besökta. Men kanske den viktigaste. Helt enkelt därför att William Robinson var den som skapade den moderna engelska trädgården.

Han förstod tidigt vikten av att arbeta med naturen, inte emot den, och beskrev sina tankar i boken *The Wild Garden*. Den kom ut redan 1870 och sågs länge som den sanna trädgårdsbibeln. Det vilda hade inget med vildmark att göra, var Robinson noga med att påpeka. Däremot predikade han att trädgårdar skulle anläggas med naturen som förebild. Han varnade för landskapets naturliga skönhet, för de växter som alltid hade funnits där. Men han var inte heller främmande för att plantera in växter från utlandet, bara de klarade sig i det engelska klimatet.

Vår tids blandade perennrabatter har sina rötter på *Gravetye Manor*. Liksom mycket av det som nu är obligatoriska inslag i våra trädgårdar: kantrabatter, stenpartier, marktäckande planteringar, skuggiga woodlandpartier – och inte minst den anlagda

vildängen. Han var också en miljöförkämpe långt före all ekologisk odling, den rebelliske Robinson.

Hans trädgårdsidéer hade sin ideologiska förankring i Arts & Crafts-rörelsen från senare hälften av 1800-talet. Anhängarna av denna konsthantverksrörelse förespråkade ett slags romantisk socialism och kom att få ett enormt inflytande över inredning och trädgårdskonst en bra bit in på 1900-talet. Designern William Morris var en av dem och vildblommemönstren går ständigt igen i hans tapeter och tyger.

Med tidskriften *The Studio* spreds budskapet även internationellt. I Sverige gick Carl Larsson och hans hustru Karin i spetsen. De skapade en egen version med rötter i den svenska bondekulturen hemma i Dalarna - ljust, barnvänligt och enkelt. Och kronprinsessan Margareta, själv född engelsk prinsessa, lanserade idéerna på Sofiero. Redan 1915 skrev hon boken *Vår trädgård på Sofiero*, där hon ivrade för det nya moderna engelska trädgårdsidealet. Den boken kan också sägas vara den första moderna trädgårdsboken på svenska.

Arts & Crafts-rörelsen dyrkade den nyupptäckta inhemska naturen med alla dess vilda blommor. Samtidigt svärmade man för den medeltida inhägnade trädgården, en föregångare till vår tids uterum. Deras egna trädgårdar indelades i olika "rum" med hjälp av häckar och murar, trappor och stenläggningar. Denna

rumsindelning syns tydligt i alla Arts & Craftsträdgårdar från 1900-talets första hälft. Men allra mest imponerande genomfört är det på Hidcote, Englands mest kända trädgård vid sidan av Sissinghurst. Detta är ett mästerverk av stram arkitektur med fluffig växtkomponering i hela 28 olika trädgårdsrum, på klassiskt vis avdelade genom klippta häckar av idegran, järnek och avenbok.

Allt det här handlade uteslutande om fint folks trädgårdar. Men de som arbetade på de stora godsena, eller var småbönder och hantverkare, hade också små täppor intill sina hus. Inte så eleganta förstås, och mer inriktade på odling för hushållets behov med rosor och olika blommor för ögonfärgning mellan grönsaker, läkeörter och fruktbuskar.

Cottage garden kallas den typen av traditionella, mindre trädgårdar kring enklare hus. Tänk en mormorsträdgård med prunkande äppelrosor, riddarsporrar, fingerborgsblommor och ringblommor i ett härligt sammelsurium mellan grönsaker, läkeörter och fruktträd. På *Chelsea Flower Show* brukar det alltid finnas några charmiga cottage gardens bland alla magnifika designträdgårdar. Och aldrig tidigare har jag varit med om att de så tydligt har influerat trädgårdsmodet i Sverige. För vem drömmer idag inte om en romantiskt fluffig trädgård med en mix av grönsaker och gammaldags blommor? 🌸

© Den Engelska Trädgården på Svabesholm

DEN ENGELSKA TRÄDGÅRDEN:

ligger vid Svabesholms Kungsgård i Svinberga utanför Kivik. Här finns också ett café och en liten plantskola med växter från trädgården. Följ skyltar mot Stenshuvuds Nationalpark. Öppet hela sommaren torsdag-söndag kl 11-17. Entré 50 kr.

© Den Engelska Trädgården på Svabesholm